

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

НАУКОВІ ПРАЦІ МАУП

Засновано у 2001 р.

Випуск 3

**ІННОВАЦІЙНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ:
ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ В УМОВАХ
ПЕРЕХІДНОЇ ЕКОНОМІКИ**

Київ 2002

УДК 65.01.001.16+330.341.1(063)

ББК 65.9(4УКР)29-2

М43

Редакційна колегія

Головатий М. Ф., д-р політ. наук, проф. — головний редактор
Гайченко В. А., д-р біол. наук, проф. — заступник головного редактора
Корінний М. М., канд. іст. наук, доц. — відповідальний редактор
Марусева О. А. — відповідальний секретар

Економічні науки

Захожай В. Б., д-р екон. наук, проф., *Федоренко В. Г.*, д-р екон. наук, проф., *Титова Н. А.*, д-р екон. наук, проф., *Куценко В. І.*, д-р екон. наук, проф., *Осокіна В. В.*, канд. екон. наук, проф., *Онищенко В. П.*, д-р екон. наук, проф.

Психологічні науки

Максименко С. Д., д-р психол. наук, проф., акад. АПН, *Балл Г. А.*, д-р психол. наук, проф., *Ложкін Г. В.*, д-р психол. наук, проф., *Коломінський Н. Л.*, д-р психол. наук, проф., *Чуприков А. П.*, д-р мед. наук, проф., *Бурлачук Л. Ф.*, д-р психол. наук, проф., чл.-кор. АПН

Соціологічні науки

Судаков В. І., д-р соціол. наук, проф., *Ручка А. О.*, д-р філос. наук, проф., *Шкляр Л. Є.*, д-р політ. наук, проф., *Пилипенко В. Є.*, д-р соціол. наук, проф., *Танченко В. В.*, д-р філос. наук, проф.

Політичні науки

Бабкіна О. В., д-р політ. наук, проф., *Бебик В. М.*, д-р політ. наук, проф., *Горбатенко В. П.*, д-р політ. наук, проф., *Храмов В. О.*, д-р політ. наук, проф., *Шуба О. В.*, д-р політ. наук, проф.

Юридичні науки

Мироненко Н. М., д-р юрид. наук, проф., *Марчук В. М.*, д-р юрид. наук, проф., *Скрипнюк О. В.*, д-р юрид. наук, проф., *Калюжний Р. А.*, д-р юрид. наук, проф., *Бабкін В. Д.*, д-р юрид. наук, проф.

Менеджмент

Федулова Л. І., д-р екон. наук, проф., *Гавський Б. А.*, д-р філос. наук, проф., *Дахно І. І.*, д-р екон. наук, проф., *Дмитренко Г. А.*, д-р екон. наук, проф., *Ворогіна Л. І.*, д-р екон. наук, проф.

Рекомендовано Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 10 від 26.12.01)

М43 **Наукові праці МАУП** / Редкол.: М. Ф. Головатий (голов. ред.) та ін. — К.: МАУП, 2002.
ISBN 966-608-120-2

Вип. 3: Інноваційний менеджмент: проблеми формування в умовах перехідної економіки. — 400 с.

ISBN 966-608-233-0

Розглядаються проблеми формування системи інноваційного менеджменту в умовах трансформаційної економіки і організаційно-методологічні підходи до управління етапами інноваційного менеджменту на підприємствах різних організаційних форм. Розкриваються сутність і роль інноваційної діяльності в бізнес-освіті та методи фінансового забезпечення інноваційної діяльності.

Для науковців, викладачів, державних службовців, підприємців, усіх, хто цікавиться проблемами інноваційного розвитку підприємств.

Збірник "Наукові праці МАУП" зареєстровано Державним комітетом інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України (свідоцтво від 11.04.02 за № 6048, серія КВ) як наукове видання, у якому висвітлюються результати новітніх наукових досліджень в галузях економіки, менеджменту, політології, соціології, психології, права, матеріалів наукових конференцій.

ББК 65.9(4УКР)29-2

ISBN 966-608-120-2

ISBN 966-608-233-0

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2002

В. Д. Рожок, Г. А. Пастернак-Таранушенко Роль подготовки элиты в обеспечении безопасности независимого государства	345	С. І. Берестяний Інноваційний потенціал гуманізації управління персоналом	373
В. Г. Алькема Наукова та інноваційна діяльність студентів вищого навчального закладу	348	В. Иванов Инновационная технология оценки управленческого персонала организации на основе паспорта должности	376
Г. П. Морій, Т. Р. Гуменникова Ціннісне ставлення до людини як аспект моральної культури	351	В. Є. Командровська Напрямки маркетингу освітніх послуг в Україні	380
В. П. Сладкевич Политика высшего учебного заведения относительно использования студентами современных информационных технологий в учебном процессе	353	М. С. Алиев Инновационные факторы управления системой высшего образования в контексте трансформации социальной политики в постсоветских странах	382
Н. Г. Багаутдинова Институциональные факторы трансформации отношений собственности в системе высшего образования Российской Федерации	355	А. Г. Дамиров Высшая школа как позитивный институциональный стимул научно- технического прогресса (на примере Украины и Азербайджана)	384
А. Гошко Инновационный подход к формированию управленческих кадров в системе местного самоуправления	358	Д. И. Акимов, М. С. Алиев, А. Г. Дамиров Социальные функции института образования в переходном обществе (социологический и управленческий аспекты)	387
М. П. Стрельбицкий, Л. М. Стрельбицька Формування управлінської еліти і національна безпека України	362	А. Б. Рухлис Целевые приоритеты практической деятельности социализационных институтов в Украине	393
О. Г. Гудзенко До питання оптимізації навчально-виховного процесу вищої школи	365	Рекомендації Міжнародної науково-практичної конференції “Інноваційний менеджмент: проблеми формування в умовах перехідної економіки” ...	397
В. А. Палкин, С. П. Харченко О некоторых проблемах подготовки кадров в негосударственных вузах Украины	367		
Ю. О. Редчиць Управління персоналом як фактор розвитку експортного потенціалу ринку зерна України	370		

Ю. О. РЕДЧИЦЬ, докторант
(Міжрегіональна Академія управління персоналом, м. Київ)

УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РИНКУ ЗЕРНА УКРАЇНИ

Наукові праці МАУП, 2002, вип. 3, с. 370–372

У програмі діяльності Кабінету Міністрів України “Реформи заради доброти”, прийнятої Верховною Радою у квітні 2000 р., поставлено завдання розвитку експорту загалом і збільшення експорту продовольства зокрема.

Зерновиробництво в Україні є однією із провідних галузей агропромислового комплексу, яка має значний експортний потенціал. Аналіз балансу попиту і пропозиції пшениці (табл. 1), що становить найбільшу частку в експорті зерна, свідчить, що навіть в умовах економічної кризи обсяги виробництва є достатніми не тільки для покриття її внутрішнього споживання, а й для здійснення експорту.

До того ж обсяги експорту пшениці України мають стійку тенденцію до зростання. Так, його частка в загальному попиті збільшилась з 3,8 % у 1995/1996 маркетинговому році до 24,4 % у 1998/1999 р. В абсолютних цифрах це становило 650 тис. т у 1995/1996 р. і відповідно 4320 тис. т у 1998/1999 р., або збільшення понад 6 разів.

Зазначимо, що експорт пшениці збільшувався не за рахунок валового збору пшениці, обсяги якого навпаки зменшилися. Так, у 1998/1999 маркетинговому році порівняно з 1995/1996 р. валовий збір пшениці зменшився на 4,2 %. Обсяги експорту зростали переважно за рахунок зменшення продовольчого споживання у цей пе-

Таблиця 1

Баланс попиту і пропозиції пшениці України*

тис. т

Показник	Маркетинговий рік			
	1995/1996	1996/1997	1997/1998	1998/1999
Початкові запаси	975	1198	942	2109
Валовий збір	16273	13547	18404	15600
Пропозиція	17248	14745	19346	17709
Продовольче споживання	6340	5700	6100	5600
Споживання для кормів	6930	5620	6950	5360
Насіння	1230	1343	1447	1308
Втрати	900	600	1290	640
Кінцеві запаси	1198	942	2109	481
Експорт	650	540	1450	4320
Попит	17248	14745	19346	17709
Частка внутрішнього споживання у загальній пропозиції, %	96,2	96,3	92,5	75,6
Частка експорту у загальному попиті, %	3,8	3,7	7,5	24,4

*Показники розраховані за даними Асоціації орендарів та власників землі.

ріод на 11,7 %, споживання пшениці для кормів — на 22,7, зниження втрат зерна — на 28,9, кінцевих запасів — майже на 60 %. Валовий збір пшениці збільшився у 1997/1998 маркетинговому році, коли він піднявся на 13,1 % порівняно з 1996/1997 р., але потім знову зменшився з 18,4 до 15,6 млн т, або на 15,3 %, у 1998/1999 р.

У зв'язку з недостатнім використанням експортного потенціалу у зерновій галузі держава втрачає значні валютні кошти. Тому необхідно сприяти його розвитку. Безумовно, експорт повинен здійснюватися за умови повної забезпеченості внутрішніх потреб на зерно. За прогнозами Міністерства аграрної політики, Україна має можливість протягом найближчих 5–7 років збільшити виробництво зерна до 55–60 млн т. Звичайно, основними факторами розвитку експорту зерна повинні бути збільшення його виробництва і підвищення якості, що можна досягти шляхом впровадження у зерновиробництво сучасної техніки і технологій, а також прогресивних форм і методів управління персоналом.

Зазначимо, що Україна лише кілька років тому вийшла на світовий ринок як експортер зерна. Визначення експортної політики держави тісно пов'язане зі світовим виробництвом зерна і місцем України в ньому. Згідно із даними ООН (UN FAO), Україна у 1998 р. посідала 11-те місце у світі за обсягом виробництва пшениці (2,5 % загального світового обсягу). У 1997 р., найбільш врожайному, вона входила у десятку найбільших виробників пшениці і посідала 9-те місце у світі (3 % загального світового обсягу виробництва пшениці). Отже, Україна по праву може стати одним із провідних постачальників зернової продукції на світовий ринок.

Аналіз обсягів світової торгівлі пшеницею (табл. 2) свідчить, що частка експорту України у цій торгівлі у 1995/1996 і 1996/1997 маркетингових роках не перевищувала навіть 0,1 %. У 1997/1998 р. її частка у світовому експорті пшениці піднялася до 1,5 %, а у 1998/1999 р. зросла до 4,4 %.

Основними експортерами пшениці у світі є США, експорт якої у 1998/1999 маркетинговому році становив 30 млн т, Канада — 15,5, Австралія — 14,5 млн т. З аналізу світового експорту пшениці випливає, що за останні три роки він має тенденцію до зниження: з 101,4 млн т у 1996/1997 маркетинговому році до 97,5 млн т у 1998/1999 р., або на 3,9 %.

Це відбулося за рахунок зниження експорту такими провідними експортерами, як Канада і Австралія (відповідно на 14,7 і 20,4 %), незважаючи на те, що США і країни ЄС збільшили експорт пшениці відповідно на 11 і 1,1 %.

Зазначимо, що світовий попит на пшеницю має постійну тенденцію до зростання. Так за період з 1994/1995 до 1998/1999 маркетингового року попит зріс приблизно на 10 %.

Таким чином, Україна має реальні можливості посісти чинне місце серед країн — основних експортерів зерна, роблячи свій внесок у задоволення його світового споживання і водночас збільшуючи валютні резерви.

Важливим фактором розвитку експортного потенціалу зерна України є управління персоналом, який здійснює цей експорт. Нині цьому фактору на рівні зерновиробника — колективного сільськогосподарського підприємства приділяють мало уваги. Тут спостерігається не тільки низький рівень менеджменту та організації виробничого процесу, а й неспроможність органі-

Таблиця 2

Світовий експорт пшениці*

млн. т

Країна	Маркетинговий рік				
	1994/1995	1995/1996	1996/1997	1997/1998	1998/1999
Аргентина	7,9	4,4	10,1	9,4	7,0
Австралія	7,8	12,1	18,2	15,5	14,5
Казахстан	3,5	4,4	2,3	1,9	1,8
Канада	21,8	17,1	18,2	21,3	15,5
США	32,5	33,7	27,0	28,1	30,0
Турція	1,9	1,2	1,0	1,5	3,0
Країни ЄС	17,2	13,3	17,8	15,5	18,0
Країни Східної Європи	3,6	4,9	2,1	4,3	6,8
У тому числі Україна	—	0,7	0,5	1,5	4,4
Інші країни	4,6	5,7	4,7	3,3	0,9
Разом	100,8	96,8	101,4	100,8	97,5

* За даними Української аграрної біржі.

зувати і здійснити самостійно експортну операцію. Насамперед це пов'язано з такими причинами:

- брак кваліфікованих менеджерів у галузі зовнішньоекономічної діяльності;
- брак досвіду ведення ділових переговорів з іноземними партнерами-покупцями;
- відсутність спеціалістів-маркетологів, які б могли вивчати і прогнозувати кон'юнктуру зовнішніх зернових ринків, а також здійснювати пошуки ділових партнерів;
- відсутність постійного комунікаційного зв'язку із зарубіжними партнерами.

У зв'язку з цим зараз експорт зернопродукції з України здійснюють близько десяти потужних міжнародних трейдерів, які закупають зерно безпосередньо з елеваторів або в українських посередників, які це зерно транспортують до морського порту.

Таким чином, низький рівень управління персоналом на рівні зерновиробників в Україні не дає їм можливості безпосередньо виходити на покупців за кордоном і самостійно здійснювати експорт зерна. При цьому українські зерновиробники втрачають близько 25 % прибутку, який одержують вітчизняні та зарубіжні посередники.